

FRITHJOF II

FRITHJOF'S
VENNER

Høstens
medlemsnummer
nr. 2/2006

**MEDLEMSBLAD
FOR FRITHJOF'S
VENNER**

Redaksjonen:
Fredrik Lange-
Nielsen
Marit Ønvik

Bladets adresse
Frithjofs Venner
Postboks 134
Sentrum 3251
Larvik

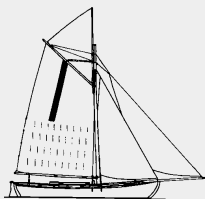
Bankgiro.
2510 14 79032

Venneforeningen:
leder
Ingjerd Beate
Nyhus Larsen,
Sleipnerv, 44,
3274 Larvik

Web- adresse
www.frithjof.no

**Sats/layout,
trykking**
Print Konsult,
Boks 80
3162 Andebu

*Takk til alle
bidragsytere. Ideer
til stoff og bilder er
velkommen*

Jubileumsboka
«Losskøyta Frithjof -100 år
med Losing og Lystseilas»

**Vil du glede en båtentusiast, henvend
deg til:**

Krohn Johansen Forlag
Treschowsgt. 3A
3256 Larvik - Tlf. 33 18 11 04

Pris: kr. 100,-
Ekspedisjonsgebyr: kr 29,-
Porto: kr 25,-

Innhold

Lederens hjørne	4
Oppsummering av seilsesongen 2006	6
Dagboksnotater fra Tangaroa-ekspedisjonen	7
Litt om vår nye kutterjolle og båtbyggeren Vivian Disen	9
Frithjofs Venners medlemsfest	11
Museumstur til Porsgrunn Sjøfartsmuseum	12
Svenner fyr og moms på dugnad	16
Kulturskrinet 2006	19
Århundrets oppdrag - kongelosing og konkurranse	22
Minneord om Karl Eilert Grøndahl	28
Dikt	

Forsidebilde:

Kong Haakon den VII på mot Norge med «Dannebrog» 24. november 1905. Bildet er en reproduksjon fra Vilhelm Arnesens maleri som henger på Slottet.

Melsom & Melsom

Rekkevik brygge 50
Postboks 1258, 3254 Larvik
Tlf.: 33 12 70 72 - Fax: 33 12 66 75

SØNDERSRØD

33 11 80 60

dag-arild.bakken@ngbutikk.net

SOLAVSKJERMING

Hegdalvn. 63 - N-3261 Larvik
Telefon 33 14 03 60 - Telefax 33 18 41 17

Lederens hjørne

Nå er dekket tett!
Frithjof fikk i høst sitt etterlengtede opphold på Risør Båtbyggeri for nating av dekk, noen forbedringer og andre reparasjoner.

Vi i styret synes det hadde gått litt tregt i år, at det hadde vært lite aktivitet og få turer av ulike slag. Heldigvis sendte Erling oss loggen for sommerens aktivitet og da fant vi ut at det ikke hadde vært så verst allikevel. Kulturskrinet, Solveigs Hus, CADagene, noen charterturer, museums- /medlems- turer og flere regattaer var noe av det båten og Frithjofs venner hadde vært med på. Så ved en liten opptelling fikk vi se at det hadde det vært mye folk om bord i båten vår i år også.

Båtens rykte som linselus holder seg. Det ser på pressedekningen og når vi samler alle avisutklippene. Båten er fortsatt interessant i mediebildet.

I vårnummeret vårt ble Tangaroaflåten og ekspedisjonens medlemmer nevnt. Vi er spesielt stolte av vår skipper Øyvinn som har gjennomført en vellykket ekspedisjon i KON-TIKIs kjølevann sammen med fem andre besetningsmedlemmer og som nå er vel hjemme igjen. Vi fulgte ekspedisjonen med spenning dag for dag. Vår egen Anne Thorenfeldt var en av ekspedisjonens koordinatører på land og holdt oss orientert via mediene og på nett til en hver tid. Når det er sagt, må vi også ta med at det var en ganske stor delegasjon av Frithjofs venner i Peru for å vinke flåten vel av sted. De langveisfarene Frithjofvennene fikk i Peru en varm og hjertelig velkomst, og de fikk oppleve den voldsomme oppmerksomheten rundt Tangaroaflåten. Det var storveise mottagelser, mye festivitas og enorm pressedekning av mannskapet og den forestående ekspedisjonen. I tillegg ble det også tid til å få se og oppleve de store severdighetene i Peru. I julen skal det første TV-programmet av en serie på tre sendes. Det er bare å glede seg. Dette blir spennende!

Andre gledelige nyheter er at Frithjof har fått ny lettått i år. En liten nydelig sak, bygget av en kvinnelig båtbygger med sans for trebåter, godt håndverk og elegante linjer. Eierne ringte oss og ønsket å gi oss båten som en gave! Vi er veldig takknemlig for dette. Tusen takk til de

rause og omtenksomme giverne! Se egen artikkel om dette i medlemsbladet.

Vi sliter fortsatt mye med de nye sikkerhetsreglene. Det er blitt en rekke pålegg om nyinvesteringer og endringer hvis vi ønsker å opprettholde den type aktivitet vi har hatt til nå. Vinteren må brukes til en del planleggingsarbeid om hvordan vi vil ha det til neste sesong. Men noen planer for vinteren er under oppseiling. Det blir medlemsfest 27.januar, så sett av den kvelden!

Jeg vil igjen komme med en sterk oppfordring:

Vi i styret og den nærmeste kretsen rundt båten, trenger mye hjelp til mange typer innsats, så har du lyst har du lov. Vi vil bli veldig glade for å se nettopp deg!

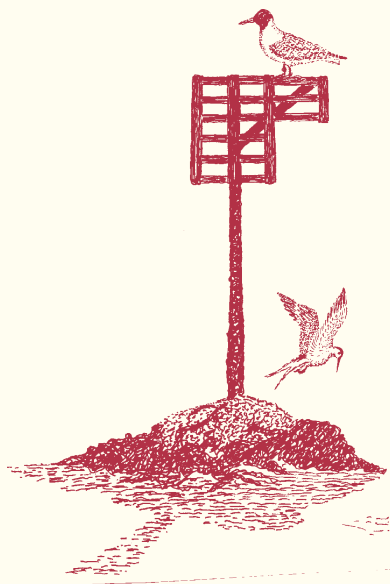
Er du interessert i å vite mer om oss og båten, så kan du klikke deg inn på hjemmesida vår; www.frithjof.no.

Vi prøver å holde hjemmesida oppgradert med nye ting i tillegg til all den gode historikken til båten og venneforeningen. Er det noe du lurer på, så kan du kontakte oss direkte på telefon eller mail (sjekk medlemsbladet).

Det er ingen grunn til å «deppe». Det ble mye aktivitet i år også. Det har vært mye kreativitet og stor innsats fra mange både til lands og til vanns!

Tusen takk til dere alle som bidro til å få til en vellykket sesong!

*Hilsen fra leder
Ingjerd Beate Nyhus Larsen*

Oppsummering av seilsesongen 2006

Erling Augland, seilingsansvarlig

Årets sesong i tall ser slik ut sammenlignet med de siste tre år.

	2006	2005	2004	2003
Dag / døgnturer for medlemmer	14	35	31	50
Charterturer	12	12	24	17
Mannskapskurs	0	4	4	0
Svennerturer	1	3	3	3
Kulturskrinet Larvik Kommune	20	20	16	5
Sponsor / andre ubetalte oppdrag	0	2	4	
Annen utleie (døgn)	2	3		

Vi har også denne sesongen gjennomført Kulturskrinet for Larvik Kommune. Bjørn Molvig og Bendik Aarebrot har vært hhv skipper og matros på disse turene.

Det har vært en rolig sesong, med liten etterspørsel på charter. Også planlagte medlemsturer er det vanskelig å gjennomføre på grunn av manglende oppslutning blant medlemmene.

Vi har denne sesongen hatt to skipper og to matros til charter. Dette er ikke mange til å dele på oppgavene, og jeg vil også i år rette en spesiell takk til disse. I tillegg har vi fylt på med ekstramannskap på noen av turene. Takk til disse også.

Det har vært to private turer med skoleklasser, og en privat ferietur for en av skipperne. Båten har også vært utleid til Anders Tveit til tur med ungdommer.

Gjennomførte medlemsturer:

- Færderseilasen
- Colin Archer dager
- Båtkortesje St. Hans aften
- Hvasser
- Risør Trebåtfestival
- Svennerseilasen
- Porsgrunn Sjøfartsmuseum

Dagboksnotater fra Tangaroa-ekspedisjonen

Øyvin Lauten

Fra dagboka 08.06.06 **At sea 42 days**

0210 Månen er snart full og det er månelyst! Vinden har lagt seg litt og bølgene har ikke fullt så skarpe kanter. Ligger på platt lens og sklir nedoverbakke på 3-4 meter sjø i 3-4 knob. Det tykner til igjen i øst og ei ny byge er på vei med en ekstra sekk vind og en bøtte regn. Bygene varer i et kvarters tid. Det er vær rundt oss.

Roberto og jeg gikk på vakt klokka 0200. Sitter og venter på kaffevannet. Det lukter nystekt brød. Torgeir er bakermester og har akkurat lagt seg med beskjed om å ta ut brøda av ovnen om et kvarter. Det siste han sa var at han hadde fylt på ekstra med linfrø, så det skal smake godt.

Roberto prøver å ta en stjernehyde med sekstanten men må gi opp. Jeg kjenner det begynner å trekke opp, det tykner til og vi får et nytt puff.

Bygene kan komme opp i kuling styrke, så vi får se hva denne har å by på.

Forts. neste side

**HØGSKOLEN
I VESTFOLD**

Avdeling for lærerutdanning/
seksjon for kurs og oppdrag

0230 Så kommer regnet. Jeg går inn. Vi seiler platt lens. Alle guardabord forrut er oppe og alle akter er satt. Vi har satt et rev og er forberedt på kulingbyger. Det er ingen ting vi trenger å gjøre annet enn å bli med,

Tangaroa går som ei slede. Vi vagger av gårde med stø kurs mot vest. Vi har logget over 70 nautiske mil i over 6 døgn, og vi ligger an til ny rekord siste døgn. Vi får se klokka 8 når jeg går av vakt. Sitter og ser på GPS'n og kjenner at det tar tak. Vi logger 4.5 knop og det er raskt for en hau med stokker som bare er stroppa sammen med noe tau.

0800 Logget distanse siste døgn 80,5 natiske mil

1715 Har vakt igjen. Har vært overskyet med byger og kuling i hele formiddag. Sola kom fram ved totida og det løyet litt, men nå drar det seg på igjen. Sjøene har bygd seg opp i løpet av dagen og de største løfter seg opp i seks sju meters høyde og sender et par bøtter vann over akterdekket. Vi sitter på kista og løfter litt på beina mens vi venter på at vannet skal renne ned mellom stokkene. Vi lever bokstavelig talt med beina i vann. Har vært nede i «kjeller'n» i dag (under dekk og dørk på hovedstokkene) for å stue vann og farriskasser og for å sjekke tilstand.

Tau og forbindelser ser helt fine ut. Ingen gnag å spore. Sjøene kommer langs stokkene og inn fra sidene og jeg står i vann til knes. Men Tangaroa framstår som en utrolig stabil og tørr farkost. Vi har nok trukket en del vann, men det er et utrolig syn og se hvordan hekken løftes og vi sklir nedoverbakke for så å se bølgen komme veltende opp mellom stokkene i bauen.

Vi har seila 2400 nautiske mil og har bare ca 1500 nautiske mil igjen til Raroia.

"God framdrift over Stillehavet".

Litt om vår nye kutterjolle og båtbyggeren Vivian Disen

Fredrik Lange-Nielsen

Båtbygger Vivian Disen.

Styreleder, Ingjerd Beate, fikk i sommer et tips fra Jacken Mathiesen om at det fantes en lekker klassisk kutterjolle i Stavern som eieren kunne være interessert i å forære Stiftelsen Losskøyta Frithjof II. Ingjerd Beate tok kontakt og snart var jolla blitt en del av Frithjofprosjektet. Den rause giver heter Reidun Rasmussen. Hun hadde selv fått båten som gave, men syntes den var for fin til å sleses etter hennes plastbåt. Spesielt hyggelig er det at denne smekre lille farkosten ikke er bygget av en mann, men er formet av en kvinnes omsorgsfulle hender. Det er nemlig Reidun Rasmussen egen datter, Vivian Disen som har bygget båten.

Siden medlemsbladet aldri har bragt et intervju med en «båtbyggereske», tenkte jeg at dette var en fin anledning og tok kontakt med Vivian for å høre litt mer om henne og båten. Vivian var travelt opptatt med å få neste generasjons båtbyggere i seng, men etter kl 20.30 var det greit med en samtale. Damen i den andre enden av telefonlinjen befant seg i Steigen i

Båtbyggerens mor, Reidun Rasmussen, prøver rorkutterjolla.

Forts. neste side

Lofoten og viste seg å være bonde og båtbygger. Det ble ikke mye båtbygging, kunne hun fortelle. Det kaster for lite av seg, men litt reparasjoner av hardangersjekter kunne det bli. Det var mer å tjene på sau og gris.

«Hardanger-færingar i Lofoten», undret jeg. Vivian kunne fortelle at det var mange Hardangerbygde småbåter i Nordnorge fra gammelt av. Mange av båtene som ble bygget i den tradisjonsrike båtbyggerbygda, Jondalen i Hardanger, ble sendt nordover. De gikk som turlast med jaktene som skulle nordover for å handle klippfisk og tørrfisk til Bergen.

Frithjofs nye jolle er også bygd i Jondalen. Vivian startet sitt eget båtbyggeri der etter å ha fullført to år på båtbygger-skole i Jondalen og gått to år i lære i Oslo på Sollerud kultursenters båtbyggeri på Lysaker.

Frithjofs nye kutterjolle i vinteropplag.

Vivian forteller at hun er 28 år og alltid har vært interessert i båtliv. Hun vokste opp i Bergen og foreldrene hadde båt, blant annet en Nauticat. Etter videregående var hun usikker på hva hun ville gjøre videre. Hun valgte å ta et år på en folkehøyskole på Risøya mellom Risør og Tvedestrand. Der gikk hun på kystkulturlinje og fikk øynene opp for trebåter. Det hadde blant annet sammenheng med at hun seilte en del med Risør II. Vivian har drevet med jolleseiling og regatta siden 1. klasse på barneskolen. Spesielt likte hun å seile jolleregattaer.

Den nye jolla bygde hun i 2002 for å skaffe seg øvelse i å bygge en så komplisert båt. Det var jo også en lekker båt å vise frem for kunder som kunne være interessert i å få bygd en båt. Kutterjolla er bygd etter en skisse av Colin Archer. Kjølens, stevnen og båndene er i eik, mens akterspeil og øvre bordgang er i Mahogny og de øvrige bordgangene i furu.

Båten er behandlet med hvit maling og båtlakk iblandet beis av merke International. Båndene er behandlet og montert etter at bordene ble malt for hindre at fukt kunne trenge inn i sammenføyningen. Lillian anbefaler at vi fortsetter med produkter fra samme fabrikant for å sikre seg at ikke nye typer løsesmidler løser opp malingen under.

Jeg spurte Vivian om hva som var vanskelig med å bygge en slik jolle. «Bordgangene i jolla er veldig sterkt innsvinget mot akterspeilet», forteller hun. «Og hvor mange bunnbord jeg ødela før jeg fikk festet noen uten å sprekke dem får du ikke vite», ler Lillian i den andre enden av telefonlinja. Hadde hun noen veileder som kunne tre støttende til i sånne situasjoner? Det hadde hun. For det første var det et godt båtbyggermiljø i Jondalen. Dessuten var Vivians ektemann også båtbygger. Han kunne gi en håndsrekning når det knep. Det tok tid å bygge jolla. Normalt vil en båtbygger bruke 2-4 uker på en sånn båt, tror Vivian, men hun brukte mye lengre tid. Selv om hun hadde to års lærlingetid i Oslo, fikk hun ingen øvelse i klinkbygging, for der praktiserte de bare kravellbygging med lim. Ellers ber Vivian meg nevne at det ikke lenger er båtbyggerskole i Jondalen. Den som vil bli båtbygger nå må gå fem år i lære som alternativ til båtbyggerskole.

Før vi avslutter må jeg få stilt det store spørsmålet: «Kvinnelige båtbyggere, Vivian. Dem burde det selvsagt vært mange av, men er det fler enn deg»? Jeg må erkjenne at jeg aldri har hørt om kvinnelige båtbyggere, langt mindre snakket med en. Vivian kan berolige meg med at slike kvinner finnes det flere av for dem som måtte være interessert. Selv kommer hun på tre kvinnelige båtbyggere når hun får tenkt seg litt om.

Og med disse opplysningene takker jeg for samtalen og den fine kutterjolla. Den må vi stille pent med i årene fremover. Redaksjonen retter herved en stor takk både til Vivian og hennes mor, Reidun, for den rause gaven til Frithjof II.

Medlemsfest

Frithjofs Venner arrangerer medlemsfest lørdag 27. januar kl. 19.00,
Møllergaten 2 i Larvik
Meny på ekte Frithjofs vis med erter, kjøtt og flesk
Se egen innbydelse i bladet.
Ta med godt humør og kom!!!
Hilsen fra festkomiteen

Museumstur til Porsgrunn Sjøfartsmuseum

Frode Walderhaug

Turen til Sjøfartsmuseet i Porsgrunn ser nå ut til å bli en tradisjon. Vi hadde et vellykket besøk der i fjor, og umiddelbart etter fjorårets besøk, ytret komiteen ved Sjøfartsmuseet i Porsgrunn et ønske om å se oss igjen neste år.

Datoen for arrangementet i år viste seg å kollidere med Vet-sail i Kristiansand, men siden vi var så sterkt ønsket, så forandret museet datoen for sitt arrangement for å tilpasse seg Frithjofs seilingsplan.

Frithjofs opptreden i Porsgrunn så plutselig ut til å ende i et verkstedsopphold i stedet for en paradetur til Sjøfartsmuseet i Porsgrunn. Vet-sail ble avlyst pga manglende interesse. Da bestemte Frithjof seg for at nå ville hun ha en tur til trebåtbyggeriet i Risør for å få tett dekk, og resten av sesongen måtte avlyses. Med stor velvilje fra verkstedet fikk vi utsatt oppholdet i noen dager, og vi kunne gjennomføre det fastsatte programmet til Porsgrunn som avtalt.

Vi prøvde også i år å få til en jentetur til Porsgrunn. Mange av jentene våre gir uttrykk for at de ønsker en jentetur, men når de får et ferdig turopplegg, melder de seg ikke på.

Fredag 8.september la Hans Petter, Frode og Frithjof ut fra Stavern med retning Helgeroa, for å starte derfra på lørdag morgen.

Været var fint, og vi gikk på stakene gjennom Rakkebåene. For sikkerhets skyld hadde Hans Petter i år tatt med seg sin lille GPS kartplotter slik at vi skulle vite hvor vi befant oss i farvannet. I fjor tok vi nemlig feil og var på vei inn Naverfjorden i stedet for inn mot Nevlunghavn, - en liten inkurie!

Lørdag morgen ved 08.30 tiden mønstret mannskapet, Hans Petter, Ingjerd Beate, Frode, Bjørn og Anne, på kaia iført gensere med Frithjof-logo så alle kunne se hvem vi representerte når vi kom til Porsgrunn.

Det var ingen vits i å heise seil, for det var ikke et vindpust noe sted. Da ble det bare å starte opp jernklumpen og å kjøre med den til vi var ved Herøya.

Sola skinte, og det var behagelig temperatur hele veien. Med en kaffekopp i hånden og hyggelig prat på dekk prøvde vi å løse de fleste problemer,

både store og små. Om løsningene vi kom fram til, var gjennomførbare, er uvisst, men tiden gikk fort.

Da vi nærmet oss Herøya var det slutt på freden. Skipper Hans Petter overtok rorkulten og forlangte at mannskapet måtte gjøre nytte for seg og få opp duken. En dame som en båt faktisk er, kunne ikke komme anstingende til sin fødeplass naken, for det er jo direkte uanstendig for en ærverdige, gammel dame.

*To små sjørøvere fra nabofylket har inntatt Frithjof.
Foto: Dag Hagen, Telemarksavisa.*

Forts. neste side

MENY

**Blinken
Ø. Halsen
33 12 16 00**

Krohn Johansens forlag

**Illustrert Norsk
Skipsliste A/S**

Postboks 43 - 3251 Larvik
Tlf. 33 18 11 04 - Fax 33 18 36 76

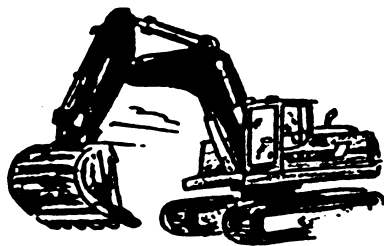
www.ship-info.com

Med hjelp av motor og seil seig vi oppover Porsgrunnselva. Bruklaffene på bybroa reiste seg og stod i givakt for oss. Vi krysset litt frem og tilbake for å vise oss frem for det fremmøtte publikummet, før vi fortøyde ved brygga til Sjøfartsmuseet.

Vi ble ønsket velkommen av arrangementskomiteens leder, Ellen Rodvang, og av lederen av museet i Porsgrunn. De sa at de hadde sørget for at vi skulle ha fint vær denne dagen, men hadde glemt å ta forbehold om at vi måtte ha litt vind til fremdrift. De lovet å rette på dette til neste år!

Museet hadde laget til en aktivitetsdag for voksne men mest for barn. Her var det jakt etter sjørøverskatt, rebusløp og besøk på en nesten ekte "sjørøverskute". Det var ikke få små sjørøvere med mødre og bestemødre vi hadde besøk av om bord. Det var moro å få løfte både piratene og mødrene om bord og på land igjen. Bestemødrene blir forresten tilsynelatende yngre og yngre med tiden!

Grenlandsavisene var ombord og kikket på båten, og de fotograferte flere av sjørøverne om bord i "sjørøverskuta".

Gjelder det:

- **Gravearbeider**
- **Sprengning**
- **Planering**
- **Masseflytting**

Ring 33 12 52 77

INGENIØR OG ENTREPRENØRFORR.

H.&K. SANDNES AS

HEGDAL, 3261 LARVIK

Det var mange av de besøkende som lot seg imponere av de kummerlige arbeidsforholdene som losene hadde hatt, men kanskje mest av losguttene som måtte seile båten tilbake til havn alene.

Kaffe og hjemmebakte kaker fikk vi servert før vi var ferdig for dagen. Vi ble ønsket velkommen tilbake neste år til en lignende tilstelling. Klokken 4 tok vi fortøyningene, foldet ut duken og gikk nedover elva igjen med kurs mot Helgeroa. Neste dag skulle ferden gå videre til Risør.

Turen til Porsgrunn er en hyggelig opplevelse både for mannskap og for Sjøfartsmuseet. Det gjør faktisk ikke noe om vi stiller opp på museumsarrangementer også på den andre siden av fylkesgrensen. Vi, dvs, båten blir lagt merke til. Det er en seilende, verneverdig, maritim museums-gjenstand vi har, og da passer det bra å kunne være med på tilstelninger som sjøfartsmuseer har.

Utfordringen for neste års tur går igjen til jentene. Gjør noe mer enn å ønske en jentetur, prøv å stille mannskap for turen!!

Total

hver dag

Total er et kundeprogram som gir deg de mest vanlige kort-, konto- og betalingstjenester for en fast, månedlig sum. For mer informasjon kom innom et av våre bankkontorer, ring oss på 04800 eller se www.dnbnor.no

DnBNOR

SVENNER FYR - og moms på dugnad

Leserinnlegg av Astrid Dalen

*Moms på frivillig arbeid på fyrstasjonene må bort.
Fyrstasjonene må overføres rimelig til kommunene.
Fyrene er kulturminner som må vernes gjennom bruk.
Allmennhetens rettigheter må sikres.*

Staten bruker hvert år millioner på å gjøre strandeiendommer tilgjengelig for allmennheten. Samtidig er Kystverket, som eier bygningsmassen på de fleste fyrene langs kysten, i år pålagt en inntjeningsplikt på mer enn ti millioner kroner. Dette har ført til at et titalls fyrstasjoner er lagt ut for salg. Forbundet Kysten, som organiserer de lokale kystlagene, har tatt initiativet til en aksjon som bør få staten på banen.

Regjeringen må nå si hva de ønsker at skal skje med fyrstasjonene.

I Soria Moria-erklæringen sier de rød-grønne:

«Regjeringen vil:

- 1 at det skal bevilges mer penger til å kjøpe attraktive friarealer og strandområder til allmennhetens bruk.
- 2 sikre at hensynet til allmenn bruksrett, friluftsliv og kulturminner blir ivarettatt når Forsvaret og Kystverket skal avhende eiendommer med attraktive strandområder, og at de viktigste forblir i offentlig eie
- 3 stanse nedbyggingen av strandsonen. Det skal legges opp til en sterkere geografisk differensiering i retningslinjene, der vernet gjøres strengere i områder med sterk konkurranse om strandsonen.»

SoriaMoria-erklæringens formuleringer må gi forpliktende føringer i arbeidet med å ta vare på fyrstasjonene. Fyrene er kulturminner. Staten må som eier sikre frivillige grupper et leieforhold som gjør det mulig å tenke langsiktig. Dagens kontraktsforslag pålegger leietakerne et ansvar det er umulig å påta seg - for en bygningsmasse som i årevis har stått uten tilstrekkelig vedlikehold.

- 1 Staten eier fyr-bygningene – frivillige kan være forvaltere og tilretteleggere.
- 2 Moms på dugnad må bort – frivillig arbeid er verdifullt.
- 3 Kontrakten med drivergruppene må utformes slik at det frivillige arbeidet gjøres mulig – uten at tilgjengelighet/utleie utløser moms krav. Man skal ikke risikere moms krav for å ha arbeidet gratis på statens eiendom.

Staten bør ikke gjøre bruk av sin forkjøpsrett og slik stenge attraktive områder for allmenn ferdsel.

Staten bør ikke bruke sin forkjøpsrett slik at attraktive naturperler i strandsonen gjøres om til mer eller mindre avstengte forskningsstasjoner for andre statlige etater. Meteorologisk institutt «fikk» Staversodden fyr for få år siden. Meteorologene sikret seg da en forskningsstasjon ut mot havet på stedet med flest soldager i løpet av et år.

Dette må ikke skje med Svenner fyrstasjon!

En slik tanke er slett ikke urealistisk: Et av kystlagene utenfor Kristiansand opplevde i sommer at Songvår, fyret de har lagt ned utallige dugnadstimer på, nylig ble lagt ut for salg. Og det var neppe intensjonen da hundrevis av dugnadstimer ble brukt på å sette en sliten bygningsmasse i stand på Songvår fyr utenfor Søgne: <http://www.kysten.no/publications.asp?uid=1261>

*Svenner Fyr.
Foto: Petter Solberg*

GULL & FOTO

HUSET ^A/_S

v/Tor & Kjetil Nilsen
Olavsgt. 5, 3256 Larvik - Tlf. 33 18 53 90

Bilder på timen!

HUSFLIDEN[®]

Sigurdsgt. 4
33 18 23 40

VESTFOLD BRANNTENNIKK AS

AUTORISERT SERVICE- OG BRANNVERNFORHANDLER

SAFE SIGN
Selvlysende produkter

Kulturskrinet 2006

Skipper Bjørn Molvig

Jeg tror nok folk som sto på land og så Frithjof på fjorden i år lurte litt på hva vi egentlig dreiv på med utpå der. Etter at den første vanlige uka med regn og drittvær var over, blei det så lite vind og bølger under årets kulturelle skolesekk at vi måtte finne på noe nytt.

Ungene har jo alltid ønsket å styre båten mer enn det som har vært mulig på grunn av vær og vind, så da vi kom klar av Viksfjord og fikk fritt vann slapp vi ungene helt fri med styring. Det blei mange åttetall, u-svinger, sirkler og uventa retningsendringer til stor moro for alle de som skulle være sjefer og bestemme neste manøver. Og alle maste om mer fart. Vi ga dem litt pådrag innimellom og med full styrebrønn og stor heilagjeng sleit de seg gjennom svingane. Så da skjønner de fort at en båt med en tyngde som 20 biler ikke er så lett å hankses med som de trodde.

Det var jo meninga at vi skulle lære elevene om kystkultur da vi blei med i Den kulturelle skolesekken. Åssen det var her før i tia med losing og hverdagsliv. Hva det vil si å være på vannet og hva som måtte læres om alt mulig for å komme seg gjennom tilværelsen. I praksis viser det seg at når båten er full av ivrige 5. klassinger er det ikke historie de vil ha, de vil ha opplevelser. Og det prøver vi og gi dem, med alvor og formaninger fletta inn.

For det er ikke få kjekkaser og kjekkaserinner som har kommet om bord og skrytt av at pappa har latt dem fått kjøre svære båter i stor fart, og tror at alt som skjer på sjøen er en lek.

På spørsmål om de ikke veit at det ikke er lovlig svarer de ofte at det gjør de, men det å hankses med båt er bare lett.

Ok. Ned i styrebrønn med dem, litt fart på og så blir det fort noen ømme muskler og nye tanker om hva det vil si å hankses med båt. Bare det å ha en rorkult er uvanlig for mange, rassing er noe de er mer vant til. Det er noe med å lære seg litt om en annen virkelighet enn den vanlige. Så lenge det er moro og vi får forklart noen sammenhenger underveis har de masser igjen for en runde med Frithjof. Og det er jo ikke alle som har kjørt for fort i store båter, vi har også elever om bord som har begynt med jolleseiling, og noen som er på vannet for første gang. De siste må ofte overtales og passes litt ekstra på, for det er ikke så lett for dem å forstå at

Forts. neste side

en sånn gammel ting kan flyte oppå vannet. Det er visst på en måte lettere å skjønne danskebåten. Og det er langt til bønn.

Det er litt artig, de er veldig interessert i hvor dypt det er og noen sitter hele tia nede foran instrumentene og sjekker dybde og fart. Det går jo ikke så fort som de er vant til og det blir en ny dimensjon for mange det å kunne sitte der å se små variasjoner i farta, og rope opp at nå går det 0,1 fortere eller saktere. Det går altså an å kjøre litt saktere og allikevel ha det fint utpå.

Det er stor variasjon i elevflokkene og noen vil jo heller på land for å fiske krabber og spise sniler. Men etter en runde utpå viser det seg at blandingen av båttur med lek og alvor ombord og læring om fjæra på Malmøya er en ideell kombinasjon.

En glad gjeng på bommen.

Foto: Bjørn Molvig.

Våre venner fra Oslofjorden friluftsråd er da også veldig dyktige og hyggelige å samarbeide med. Noen av dem kommer igjen fra år til år, og nye folk tar ungene akkurat like godt som de gamle i gamet. Det er like trivelig hvert år å merke tangsuppelukta bre seg over mot Kongebrygga, og ta seg en tur bort for å få seg et krus, som må inntas med blåskjell som skje.

Dagen går fort og ingen vil egentlig hjem når bussen står og venter utålmodig på alle som prøver å drøye tia litt ekstra. Og igjen viser det seg at årets nesten 600 elever og lærere kommer fra det med liv og lemmer i behold.

Det må jo også sies at Bendik og jeg har den ideelle forsommerjobben, selv om vi i periodene med labert vær ikke er tørre på ei uke, så får vi fem uker på sjøen og med gode rutiner og litt oppfinnsomhet i ny og ne kan vi ikke få det så mye bedre. Bare litt tørrere.

*På tur i Viksfjord.
Foto: Bjørn Molvig*

Århundrets oppdrag - kongelosning og konkurranse

James Ronald Archer

For 101 år siden var Norge i festrus. Unionsoppløsningen med Sverige kulminerte senhøstes 1905 med kongevalget. Nestenkrigens usikkerhet, statsmannskunst, forhandlinger og to folkeavstemninger var tilbakelagt. Nå gjenstod den nye kongefamiliens inntog sjøveien til Kristiania. Det var da losene fikk sin lille flik av historien. Hovedrollene i det lille losdramaet "hvem skal lose kongefamilien" hadde de gamle rivaler larviklosene og hvasserlosene. Det har i litteraturen om 1905 vært en utbredt misforståelse at «los kom ombord ved Færder», men så var ikke tilfelle.

Fast vakthold ved Færder var nylig introdusert som supplement til konkurranselosingen. På vaktlisten disse sene novemberdagene stod to hvalerloser, to vrenge-losere, en ulalos, en stavernlos og to kolleger fra Stråholmen med til sammen syv skøyter. Det var imidlertid lite sannsynlig at man overlot en så stor begivenhet til tilfeldighetene. Man ønsket sikkerhet for at los var å få. En opplagt kandidat å spørre ville derfor vært hederslosen Thor Andersen, men han hadde gått av samme sommer. «Frithjof» med nyslått los Simon Andersen ombord hadde ikke vakttjeneste før senere, og kunne derfor seile fritt. Kanskje gjorde skøyta som mange andre – oppsøkte den kongelige eskadre?

I Larvik satt losoldermann Lars Thommessen og været sjansen til sin del av prestisjen. Allerede samme dag som Stortinget foretok kongevalget, 18. november, skrev han til sin overordnede Overlosen i Horten og tilbød sine tjenester. Han ante at oppdraget kom, mente det ville bli besværlig for en skøyte å borde hele flåten ved for lite vind, og derfor burde man leie rutedampskipet «Kvik» som losene kunne settes ombord fra.

Det Thommessen ikke visste, var at Overlosen allerede hadde fått beskjed fra marineledelsen om å sikre oppdraget for tre pålitelige losere. Losene skulle melde seg på kongens dampskip i København. Byen hadde vært et yndet utgangspunkt for de ivrigste losene – i konkurranselosingens dager var de sikre på å få rutebåtene til Norge der. Nå kunne de lovlig stå ombord helt fra Danmark.

Overlos Storm brukte sine nærmeste, og med losformann Kruge på Hvasser som mellommann ble det klart at de heldige ble tre fortjente hvasserlosere: Severin Evensen, en nestor i faget etter 26 år, kalt periodisk avholdsmann, men med de beste skussmål fra Overlosen, og ry for å være ualmin-

De loset kongens følge i 1905.

F.v. Even Christoffersen, Hans Jørgen Hansen og Severin Evensen.

nelig driftig, var selvskreven. Dernest Even Christoffersen (Bredesen), også han av den eldre garde, og endelig unge Hans Jørgen Hansen. Hansen var dattersønn av «Ulabrand» og følgelig nevø av Thor Andersen. Alle tre reiste sørover med københavntoget 20. november. Igjen på Hvasser var en

Forts. neste side

feberhet jubelstemning med oppussing, vask og rydding. Selv Evensens losskøyte «Svalen» – «Frithjof»s yngre søster og senere mangeårige parhest på Hvasser - ble pusset fra topp til tå selv om hun ikke skulle brukes i lostjeneste. Alt som kunne flyte skulle selvsagt ut for å hilse majestetens følge velkommen.

Torsdag 23. november ved middagstid lå panserskipet «Olfert Fischer», krysseren «Geiser» og kongeskipet «Dannebrog» klare ved Nordre Tollbod i København. Den kongelige familie gikk ombord i «Dannebrog» etter å ha hilst en enorm folkemengde. Kongeflagget gikk til topps. Flere av de andre kongelige kom ombord på visitt. Under salutt og hurrarop la fartøyene avgårde. Tvers av Kronborg hilste slottet med salutt, og det tyske krigsskipet «Braunschweig» sluttet seg til eskadren. «Dannebrog» seilte først, og i det gjeveste skipet stod los Severin Evensen ombord, slik det også ble notert i loggboken. Dagen begynte med solskinn. Om kvelden ankret alle opp under Hirsholm nordøst for Fredrikshavn i den etter hvert stive sørvestlige kulingen. Noen har beskrevet det som nødhavn på grunn av Dronning Mauds tilstand. Sjøsyken herjet.

Fredag 24. november bød på sjøgang i Kattegat, men roligere sjø i Skagerrak. Skagen ble passert kl. 09 med laber til frisk bris, vindstyrke 4-5 SV. Det var en prestisjetung dag for losvesenet. Overlosen hadde uttrykkelig bedt losformannen på Hvasser ringe når flåten passerte, og det gjorde han. Kl 10 om formiddagen passerte «Braunschweig» som den første, og det var klart i sjøen. Kl. 15 25 passerte «Dannebrog» Færder i klart, pent vær og styrte inn fjorden etter Evensen anvisning. Det var først nå det for alvor var behov for hans tjenester. Vinden løyet stadig.

Det klare, pene været varte til tåken som hele dagen hadde ligget over bassenget mellom Filtvedt og Bastøy, omsluttet dem. Kongen og offiserene drøftet situasjonen, og fordi man antok at det var bedre sikt på vestsiden av fjorden, la man om kursen til det planlagte målet. På vestsiden var det ganske riktig klart. Kvant på seks om kvelden ankret flåten opp på Langgrunn utenfor Horten, «Dannebrog» nærmest byen. Nok et skip hadde sluttet seg til. Kong Edvard 7 hadde beordret slagskipet «Cæsar» til å

- Distriktets egen bank -

Tlf. 33 11 28 00 - www.larvikbanken.no
Frithjofs stiftelse og venner bruker Larvikbanken

LARVIKBANKEN
Brunlanes Sparebank

ledsage sin svigersønn og datter til deres nye kongerike. Den utstrakte engelske hånd formådde knapt å lindre Dronningens plager. Hun hadde ligget til køys hele dagen.

Inntogsdagen, lørdag 25. november, opprant, og tre norske orlogsfartøyer slutte seg til i det de passerte «Dannebrog» med salutt, «Leve Kongen!», bemanning av styrbord side og hurrarop.

Underveis sluttet mange flaggsmykkede, private båter seg til den maritime prosesjonen. Kwart over åtte satte alle seg i bevegelse, «Dannebrog» fulgte losens anvisning. Dagen begynte lys, men innover lå tåken tykk. «Dannebrog» gikk til ankers ved Drøbak kl. 11 på formiddagen.

«Heimdal» med regjeringen ombord hadde gått tidlig fra Kristiania, men ennå ikke nådd Drøbak. Det var med nød og neppe skipet overhodet kom eskadren i møte, for tåken lå så tett at losene frarådet å gå ut fjorden. Skipet forhalte derfor foreløpig fra kai i Kristiania og til bøyen. Så grep statsminister Michelsen inn som han hadde gjort gjennom hele året, resolutt, men ikke uten innersving: Enten gikk «Heimdal» ut, eller så ville regjeringen forlate skipet og ta til Moss med ekstratoget som stod klart. Dette ble trolig for mye for utseilingslosene, og endelig stevnet «Heimdal» utover med økende hastighet.

Så inntraff det store stevnemøtet utenfor Drøbak, der det kongelige følget ble satt over fra «Dannebrog» til «Heimdal». Michelsen talte: «I snart 600 år har det norske folk ikke hatt sin egen Konge. Aldri har han vært helt vår egen...». Kongen svarte. Nye hurrarop og «Ja, vi elsker» fulgte.

Ved Drøbak var det losavløsning, og her lå også Overlosen personlig med leid dampskip for å bivåne det hele. Losene fra Hvasser gikk i land, og nye losere kom ombord. «Dannebrog», nå uten de kongelige, fikk Even Evenesen, bror til Severin. «Heimdal» fikk antakelig los Antonsen, men hvem som tok de fire andre skipene er usikkert. En av dem var kanskje nøtterøylosen Aksel Arnesen, Foynland, en annen Hans Martin Theien, Drøbak. I ettertid var det stor stas å fortelle at man hadde vært med på begivenheten. Således har begge sistnevnte navn versert som den losen som bragte «Heimdal» trygt inn! Versjonen her følger «Heimdal»s loggbok.

Følget beveget seg innover fjorden. Tåke ble avløst av snefall, men Kongen forble på dekket hele tiden. Oscarsborg avga kongesalutt, og flere og flere skip sluttet seg til. Ved halvett-tiden samme dag nådde eskadren Kristiania, der ærestribuner, taler og mottagelser ventet.

Tilbake i Larvik satt en i dobbelt forstand utmanøvrert losoldermann. Et lite plaster på såret hadde kommet dagen før den kongelige avreise fra København, da overlosen telefonerte og ba om en dyktig larviklos som kunne ligge en mil utenfor Færder for å lose «Braunschweig». Også nå

kom ordren fra høyeste hold – admiralstaben. Kanskje syntes Overlosen han ikke denne gang kunne omgå Larvik? Det ble en hektisk dag, og bare to timer etter måtte Overlosen ringe på ny og be oldermannen, los Lars Jensen og Josef Wilhelmsen holde seg klare, for også «Cæsar» skulle ha los. Mens avreisen fra København foregikk ble det sendt telegram til oldermannskap og losformenn i oslofjordområdet om at losene med skøytene skulle veilede flåten ved tåke.

Det var Wilhelmsen som skulle seile ut og sette loser ombord, men innen han la ut fra Stavern, kom tåken. Derfor ble det leid dampskip for å slepe skøyta ut, og halv seks om morgenen var de på plass sør for Færder. Losoldermannen kunne åpenbart ikke dy seg, og var ombord «for med losene å være tilstede og yde veiledning for de ventende kongeskibe...» som han selv formulerte det. Utpå morgensiden hørte de sirenen fra «Cæsar», men skipet lå for langt borte til å kunne nå det. Tåken lettet, og slepebåten ble sendt hjem. Ved tretiden kom «Braunschweig» og kongeskipene til syne, og tyskeren ble praiet men gikk forbi losskøyta med full fart. Det viste seg at han hadde fått los lenger ut, og på kommandobroen stod losen Jens Bolæren. Wilhelmsen fikk heller ikke annet skip til losing. Den store utgiften til slepebåt, 100 kr, ville nå oldermannen i Larvik ha dekket, og han la ikke skjul på at affæren hadde vært en stor skuffelse. En lengre, byråkratisk korrespondanse fulgte, som endte med at marinen dekket beløpet.

Losser var disse dagene så nær midtpunktet de kunne komme, og noen var nærmere enn andre. I den store historien var de en liten parentes, men i deres liv forble hendelsen blant livets største. Ikke uten grunn ble Severin Evensen siden kalt «Kongelosen». Når han ble spurt om et minne fra et langt losliv, svarte han stolt: «Det var den gang jeg loste kong Haakon, og jeg løftet lille Olav opp i armene til sjølveste Kongen.»

Kilder:

Leif Preus: Kongen kom først til Horten!, 2005.

Tor Bomann-Larsen: Folket. Haakon & Maud II, 2004.

O. A. Øverland: Da vort Kongepar kom, 1906.

Kjell Arnljot Wig: Spillet om tronen, 1980.

Fred A. Fredhøi: Kan du huske, 1969. Overlosens arkiv, Statsarkivet i Oslo.

Avisklipp hos Thor Pedersen, Hvasser.

Stor takk Thor Pedersen for grunnlagsmateriale og verdifulle synspunkter.

BØKETRÆR OM HØSTEN

Astrid Hjertenæs Andersen

*Alt er blitt gyllen høst.
Gyllenlær. Bronse og kobber.
Pauker og horn. Barokkmusikk.*

*Bøketrær strekker grenene ut
som danseres armer
og rasler med lærbrune blad.*

*Det er som om skogbunnens tenner
løper i vann
ved synet av fallende løv.*

*Det er ingen bønn.
Men i et skogholt av virkeligheten
er verden skjønn.*

Karl Eilert Grøndahl 1918-2006

James Ronald Archer

*Karl Eilert til rors ombord på Frithjof etter et Akershusstevne.
Foto: Bjørn Terje Løver.*

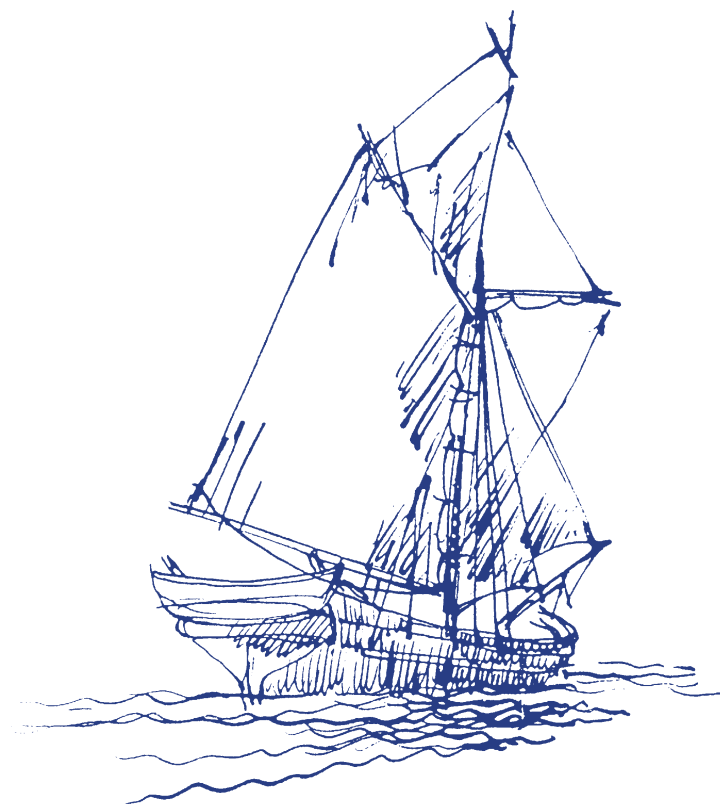
Karl Eilert Grøndahl døde 10. september 2006, 88 år gammel. En av de som har fulgt Frithjof lengst har satt seil mot en annen dimensjon. Lenge før noen synes det var verd å ta vare på maritime kulturminner, tok Eilert selv initiativet til og gjennomførte dokumentasjoner. Allerede siden 1930-årene hadde han fulgt Frithjof i aktiv tjeneste utenfor Hvasser. Da Frithjof kom tilbake til Larvik, ble det mulig å restaurere henne takket være Eilerts grundige notater, fotografier og gode hukommelse. Han hadde forlengst målt opp skøyta på egenhånd og gjort det for oss uinnvidde kunststykket og gjort om båtens tre dimensjoner til to. Og han delte villig, både frivillig og uegennyttig av sin store kunnskap. Både innredningen og riggen ble rekonstruert takket være Eilerts materiale og på grunnlag av hans tegninger.

Etter praktisk og teoretisk utdanning arbeidet Grøndahl som skipsingeniør ved Aker. Han forutså omstillingene innen skipsbyggningsindustrien og skiftet senere til lærergjerningen. Han var en sann polyhistor, og

kombinerede allsidighet og innsikt med store pedagogiske evner. Hele livet stod sjøen hans hjerte nær og i sentrum for et allsidig interessefelt. Spesielt sjøfartens kulturhistorie appellerte til ham, og han opparbeidet seg store kunnskaper om feltet ved studier, reiser og praktisk arbeid. Hans teknisk-historiske kompetanse om våre eldre seilfartøyer var uovertruffen, og han dokumenterte egenhendig flere fartøyer.

En særlig lidenskap var polarjakten «Gjøa». Ved nitide studier i inn- og utland lykkes det Eilert å rekonstruere fast og løst inventar i kahytten slik det var under Amundsens ekspedisjon gjennom nordvestpassasjen. Han stod selv for gjenoppbyggingen av interiøret, og hadde stor glede av egenhendig å tilvirke gjenstander til komplettering. Resultatet stod ferdig i 1995.

Sjøen var også rekreasjon. Han bygget og seilte egenkonstruerte skøyter, og padlet gjerne kystlans i sin selvbygde kajakk. Sjøspeidingen i Norge ble initiert av ham, og han fungerte i flere år som dens ombudsmann. En praktisk kvalitetssans fikk dessuten utløp i perfektjonistisk utførte modeller og maritime gjenstander. Ved Grøndahls bortgang har sjøfartshistorien og frithjofmiljøet mistet en sann venn og inspirator.

Bruk din lokalelektriker

HAFSA
ELEKTRO • AS

LARVIK Tlf: 33 13 38 88

Tannlege

HENNING MYHRE AS

MNTF

Kongegt. 31, 3256 Larvik

Tlf. 33 18 23 30

Fersk fisk -
delikatesser

Georg Marius Larsen
FISK • DELIKATESSER

Torstrand, tlf.: 33 18 17 44

Pindslevn. 1B - Boks 1063, 3203 Sandefjord
Tlf. 33 47 17 00

Bruk
våre
annonsører

- De støtter oss!

«VI KAN VEIEN OVER HAVET»

- Skipsmegling
- Spedisjon
- Fortolling
- Utleie av kontorer og lager

Ths. Arbo Høeg & Co A/S
Postboks 1 Tlf. 33 13 94 00
3251 Larvik Fax. 33 18 94 01

Styret i Frithjofs Venner

Leder:

Ingjerd Beate Nyhus Larsen
33 18 34 46 / 99 23 77 47
E-post: ingjerd1@vfk.no

Nestleder:

Frode Walderhaug
33 12 72 82/90 60 19 81
E-post: frode.walderhaug@c2i.net

Kasserer:

Grethe Teigen,
33 18 68 05/90 14 73 69
E-post: grethe.teigen@larvik.kommune.no

Sekretær:

Hans Peter Skontorp
33 18 28 45/97 97 79 77
E-post: hans.petter.skontorp@c2i.net

Styremedlemmer:

Bjørn Mølvig
Fredrik Lange-Nielsen

Vara medlemmer:

Linda Nilsen
Tove Akre

Valgkomité:

Jorunn Floberg
Reidun Greaker

Styret i Stiftelsen Losskøyta Frithjof II

Leder Bjørn Terje Løwer
Larvik sjøfartsmuseum
Kasserer Bjørn Hellner
Kystlag Fredriksvern
Marit Ønvik
Brunlanes historielag
Egil Jahre
Vestfold fylkemuseum
Ingjerd Beate Nyhus Larsen, Frithjofs Venner
Grethe Teigen, Frithjofs Venner

Vårpuss/ dugnad:

Ingun Helsing,
33 19 86 51/90 55 17 36
E-post: in-hels@online.no

Seilingsansvarlig:

Erling Augland
33 11 08 46/90 79 27 20
E-post: erling.augland@c2i.net

Driftssjef:

Øyvin Lauten
33 19 74 53/923 89 453
E-post: o-lauten@online.no

Medlemsbladet:

Fredrik Lange-Nielsen
33 12 57 05/90 56 79 56
E-post: fredrik.lange-nielsen@bufetat.no
Marit Ønvik
33 18 85 81
E-post: maritonvik@hotmail.com

Norconsult

Rådgivende ingeniører

Losskøyta Frithjof II eies av en stiftelse som står ansvarlig for drift, vedlikehold og restaurering. Skøy-
tas venneforening - Frithjofs Venner - har som opp-
gave å støtte opp om Stiftelsens arbeid og å skape et
levende miljø rundt båten.

Bli med du også! Støtt opp om bevaringen av Frithjof
II. Bli medlem i "Frithjofs Venner". Det koster lite, men
er til stor hjelp for oss, og du får selv mye igjen for
medlemskapet. Det forplikter ikke til dugnad eller
annen form for innsats, men har du lyst til å arbeide
aktivt med bevaring av Frithjof II, er du hjertelig vel-
kommen.

Aktiv eller ikke, så vil du få tilsendt vårt medlemsblad
"Frithjof II". Bladet speiler aktivitetene i foreningen og
inneholder ellers artikler med historisk tilsnitt knyttet til
Frithjof og kystkulturen. Her får du også tilbud om
gratis medlemsturer med Frithjof II, og invitasjoner til
fester og forskjellige arrangementer. Medlemsskapet
gir deg bedre muligheter til å bli kjent med skøy-
tas historie. Samtidig er du med på å sikre at Frithjof blir
bevart for framtiden, og får seile i sitt opprinnelige
farvann.

Velkommen blant Frithjofs Venner:
Ja, jeg/vi ønsker medlemskap

Navn:	<i>Sendes til:</i>
Adresse:	Frithjofs Venner
Poststed:	Postboks 134
	Sentrum
Telefon:	3251 Larvik

- Enkelt medlemskap (kr 160,- pr. år)
- Familiemedlemskap (kr 275,- pr. år)
- Aktiv
- Passiv

Hvis du vil slippe å klippe i bladet, kan du kopiere eller skrive av talongen.

Bli en «FRITHJOF VENNER»!